

Några steg mot en bättre planering för hållbar dagvattenhantering

– Lösningar och lösningar i planprocessen vid nybyggnation

Den 29 - 30 mars 2022 arrangerades ett digitalt forum med syfte att diskutera lösningar och möjliga lösningar i den kommunala planprocessen för en mer hållbar hantering av dagvatten på kvartersmark. Det var närmare 70 medverkande på forumet med representation från såväl privat som kommunal sektor, akademi, myndigheter, länsstyrelser och branschorganisationer. Följande skrift är en sammanställning av de slutsatser som genererades i forumet.

Forumet fokuserade kring tre delar av planprocessen; översiktsplanering, detaljplanering och bygglovsskedet.

Adresserade utmaningar

De förslag som framförts av deltagarna under workshopen har bäring på ett antal viktiga utmaningar. De viktigaste sammanfattas i punkterna nedan.

1. **Samarbetskultur** – Att skapa incitament som gynnar gemensamt arbete mot hållbar dagvattenhantering snarare än att enskilda organisationer/aktörer ska maximera den egna nyttan.
2. **Avrinningsområdesperspektiv** – Att låta vattnets väg i landskapet och behov i den fysiska miljön bli den styrande principen snarare än administrativa gränser
3. **Långsiktighet/kontinuitet** – Att få idéer och lösningar att leva vidare i planeringsprocesser och i överlämningar mellan aktörer.

Översiktsplanering

Det samlade budskapet är att Översiktsplanen (ÖP) behöver tillhandahålla betydligt bättre guidning till den efterföljande planeringen. Översiktsplanen är visionär till sin natur men det finns i dagsläget önskemål om att de riktlinjer som dras upp i ÖP behöver bli något mer konkreta och geografiskt förankrade i kartan som visar kommunens framtida användning av bebyggelse samt mark-och vattenområden.

Förslag:

- Det räcker inte att endast peka ut riskområden för exempelvis översvämningar. ÖP behöver också klargöra kommunens ställningstagande och säga något om hur den efterföljande planeringen ska agera utifrån detta, dvs hur riskerna ska hanteras och "vad detta betyder när vi bygger vår stad".
 - Som exempel kan skyfallsleder och översvämningsoverområden karteras och placeras redan i ÖP. Även större anläggningar för rening bör placeras ut i ÖP. Detta möjliggör att dagvattenplanering sker i kombination med grönstrukturen för området.
- Kommunens förväntningar på exploatörer och fastighetsägaren, men också på den egna organisationen, behöver klargöras i ett tidigt skede. Text när det handlar om ambitionsnivå för dagvattenrening och acceptabel risknivå för skyfall.

- Målkonflikter relaterat till dagvatten-problematik måste hanteras redan i den översiktliga planeringen och inte skjutas på framtiden eftersom det tex kan innebära att enskilda detaljplaner får hantera större områdets avrinning och därmed ofta hela kostnaden. Det finns även ofta målkonflikter mellan målen att klara miljökvalitetsnormerna och målen att tex klara en viss exploateringsgrad. Detta måste hanteras genom bla mark- och vattenanvändningskartan i ÖP:n
- Avrinningsområdet snarare än administrativa gränser (t.ex. kommungränser, översiktsplaneområdet) behöver lyftas fram tydligare som den främsta analysenheten i den övergripande planeringen.
- Samla kompetenser i en gemensam grupp för diskussion i tidigt skede där olika underlag och kartlager kan sammanvägas till ett gemensamt. Detta i syfte att möjliggöra synergier och synliggöra eventuella målkonflikter.
- Länsstyrelsen måste bli hårdare i sina granskningar och upphäva planer som inte är lämpliga för tilltänkt ändamål.
- Avsätt budget för en mer genomarbetad ÖP där förutsättningarna för de blå-gröna systemen är ordentligt utredda och därefter inarbetade som en del av lösningen för den framtida markanvändningen. Det kommer minska kostnaderna som idag uppstår p.g.a. bland annat omarbetning i senare skeden i planprocessen.

Detaljplanering

Vid framtagandet av en ny detaljplan är det en stark framgångsfaktor om det finns en fördjupad översiktsplan (FÖP), planprogram eller motsvarande som tydligt anger förutsättningarna och randvillkoren för dagvatten-och skyfallshantering för det aktuella området.

Förslag:

- Att det finns adekvata förutsättningar framtagna inför DP-skedet Exempelvis hur planområdet samspelar med avrinningsområdets blåa system och vilka skyfallsvägar som måste säkerställas även efter planläggning.
- Behöver se bortom de administrativa gränserna och låta det som är ändamålsenligt för vattnet vara styrande, exempelvis genom att föreslå lösningar som syftar till att lösa detaljplanens problem utanför detaljplaneområdet. Vore exempelvis önskvärt om en detaljplan kunde ta hand om vattnet på en annan detaljplan utifrån hur behoven i landskapet ser ut.
- Viktigt att ha med exploatören i ett tidigt skede så att också de förstår syftet med olika ställningstaganden och förslag samt har möjlighet att ge input i processen.
- Stort behov av att kunna ställa krav på fastighetsägare med stöd i lagstiftning. Exempelvis när det handlar om kvalitén och kvantitet på dagvattnet som släpps ut från kvartersmark till den allmänna anläggningen.

- Tydligare och mer platsspecifika lösningsförslag för dagvattenhanteringen i dagvattenutredningen i detaljplaneskedet.
- Det vore bra med en utsedd person/roll (hos kommunen eller VA-huvudmannen) som följer dagvattenfrågan genom hela processen från detaljplan till bygg (dagvattenkoordinator)
- Kunskapshöjande insatser så som utbildning inom hållbar dagvattenhantering för kommunala tjänstemän (tex inom gata, park och exploatering), entreprenörer, byggherrar och landskapsarkitekter.

Bygglov

Mer omfattande beslut gällande dagvattenhantering, såsom placering och omfattning av åtgärder, måste tas innan bygglovsskedet. I bygglovsskedet är det som regel för sent för en integrerad och samplanerad dagvattenhantering eftersom ytor och övrig planering redan är satt.

Lösningar:

- Tydlighet tidigt i bygglovsskedet, exempelvis med en checklista från VA kunniga/tillsynsmyndighet att följa.
- Mer fokus på informationsåterföring från de detaljplaneskedet till bygglovsskedet. Genom att bjuda med projektörer och dagvattenutredare (t.ex. konsulter) till byggdialogen skulle en bättre samverkan och integration

mellan planeringsstegen kunna åstadkommas. Om konsulterna är med och granskar bygghandlingarna får de också återkoppling från de mer praktiskt lagda.

- Funktion för dagvattenrådgivning gentemot byggherrar och exploitörer. Genom stöttning inför bygglov kan man förhindra att VA eller Miljötillsyn ställer krav i bygglovsgranskningen som kräver ny projektering.
- Finns behov av att säkerställa drift och underhåll samt tillsyn över tid vid exempelvis ägarbyten av fastigheter/tomtmark. Säkerställa att dagvattenfunktionerna fortsätter att leverera vad de är dimensionerade för. Förslaget här att kontroll av anläggningar på kvartersmark kan regleras genom någon form av "sotningsservice". En inspektör som utför kontrollen och meddelar kommunen att anläggningen fungerar OK.

Ytterligare information

Denna skrift har tagits fram inom VINNOVA-projektet Samverkan för en hållbar hantering av dagvatten på kvartersmark (2021–01603). Arbetet har utförts med stöd från Vinnova.

Kontakt

Helene Sörelius, 070 - 6222910, helene.sorelius@ri.se

